

Több mint negyedszázad a marxizmus szolgálatában

Ördög Piroska, a JATE Tudományos Szocializmus Tanszékének docense, nyugdíjba vonulása alkalmából eddigi munkája elismeréseként a Munka Erdemrend arany fokozata kitüntetésben részesült. Munkatársunk ebből az alkalomból beszélgetett vele.

Ritka múltat vallhat magának: majdnem 30 évig tanította folyamatosan a tudományos szocializmust. Arra kérem, emlékezzék az indulásra! Milyen út vezetett ideig?

— Ha egy mondatban össze kellene foglalnom, azt mondhatnám: szerencsés ember vagyok. Szerencsém volt az, hogy olyan munkacsapadékban születtem, ahol két fiúgyermek volt, s míg a bátyáim 7–8 éves koruktól béresként vagy cselédként dolgoztak, addig engem nem fogtak ilyen munkára. Így fűtéstvéreimmel ellentétben, akik csak öt elemi végeztek és továbbra is gazdasági cselédek maradtak, én 12 évesen gyári munkás lettem. Nem kevésbé szerencsés voltam abban, hogy rendkívül szorgalmas szülők leánygyermekként születtem. Nagyon szegények voltunk (a Petőfitelep periferiáján laktunk, én egészen 1964-ig éltem ott), s apám minden munkát elvállalt, hogy a gyerekeink kenyeret adjon. Tehát 12 évesen, 1938-ban a képzőző szakmát kezdtem el tanulni. Két év elteltével, mivel ez a szakma nem tetszett, cipőfelsőrész-készítő tanuló lettem. Ezt a szakmát folytattam a felszabadulás után, ekkor kerültem a mozgalomba is, rövidesen az Üzemi Bizottság tagjának választották. Bizonyos értelemben szerencsémre volt az is, hogy akkor proletár lettem nem párosult proletár tudattal. Ennek következtében az új iránt rendkívül érdeklődő és fogékony voltam.

1945-ben szociáldem párttag lettem, az üzemben beválasztottak a pártvezetőségbe is, ahol a jegyző funkcióját töltöttem be. (Meg kell jegyezmem, akkoriban a titkári funkció mellett ez volt a másik fontos munkakör.) 1947-ben már csoportvezető voltam a „Poló” cipőgyárban. Ekkor hirdették meg a munkaversenyeket. Első lettem, és elnyertem az élmunkás címet. Különbséget kell tenni az élmunkás és sztahanovista között. Az élmunkás ugyanazt a munkát végzi, mint a többiek, csak összehasonlíthatatlanul jobban szervezi azt, és többet teljesít. (Én 150–250 %-os teljesítményt nyújtot-

tam.) A sztahanovistának viszont mások is bedolgoznak. 1948-ban, az élmunkás-cím elnyerésének következményeként, vezetőképző iskolán vettem részt, melyet Gyenes András vezetett. Előadók között volt többek közt Rákosi Mátyas, Révai József, Gerő Ernő és Rudas László is.

1949 fordulatot hozott az életemben. Januárban szeminárium-vezető lettem a DÉFOSZ-iskolán, februárban pedig Budapesten vettem részt a választásokat előkészítő vezetőképző munkájában. Az MDP választási felelősként Tolna megyébe kerültem, megemlíthetem, hogy Szekszárdon pl. Rajk Lászlóval együtt tartottam választási nagygyűlést. Május 16-án Ratkó Anna egészségügyi miniszter-asszony a Szegedi Állami Védőnőképző Intézet igazgatójává nevezett ki. Az ÁVI népi köllégium volt. Időközben a szegedi pártbizottság agit-prop. osztályát is vezettem. 1951 februárjában az Egészségügyi Minisztérium Oktatási Osztályának előadója lettem. Ekkor hirdették meg a speciális marxizmus-leninizmus szakot az ELTE-n. Kedvem volt hozzá, s Ratkó Anna segítségével fölvettem, Nem szabad elfeledni, hogy 6 elemim volt, a csoporttársaim többsége pedig már egyetemre járt. Berecz János pl. egy évet elvégzett már a történelem szakon. 1952-ben ez a speciális szak a Lenin Intézet-hez csatlakozott. Olyan emberek közé kerültem itt, akik valóban mindent megtettek, hogy társaik kibontakoztathassák képességeiket. Csakis a segítségüknek köszönhető, hogy mindvégig kitűnő eredménnyel tanultam. A Lenin Intézet elvégzését követően, 1955-ben, a szegedi egyetemre kerültem, gyakornokként. Hozzá tartozik a dologhoz, hogy a Lenin Intézetben párttörténet szakra szakosodtam, ez az SZKP és magyar párttörténet tanulmányozását jelentette. 1956 után azonban eltörölték ezt a tárgyat. Mégis az egyetemen maradtam: felkérték, hogy vállaljam el a szakszervezeti titkári funkcióját. Ez idő alatt filozófiát oktattam. Amikor 1959-ben megindult a tudományos szocializmus tanszék szervezése, rögtön ide kerültem. Továbbra is megmaradtam azonban a Szakszervezeti Bizottság tagjának, az egyetemi MSZMP Pártbizottságának is tagja vagyok megalakulásától kezdve.

Tapasztalatai szerint hogyan változott az idők során a

tudományos szocializmus oktatása, és a diákoknak az ehhez való viszonya?

— Kezdetben a nemzetközi és magyar munkásmozgalom legfontosabb kérdéseit tárgyaltuk, történeti fejlődésükben. Ez akkor rendkívül nagy érdeklődést váltott ki. A 70-es évek elejétől — középtől inkább az elmélet vált hangsúlyossá, az 1977/78-as reform következtében pedig a politológia irányába tolódott az oktatás. Tapasztalataim szerint — 1961 óta főként joghallgatókat tanítok — amilyen mértékben a politológia került előtérbe, olyan mértékben csökkent a hallgatók érdeklődése. A 60-as években kirívó eset volt, ha egy 20 fős csoportból 3 hallgató nem volt aktív; ma az a kirívó, ha 3-nál több az. Ugyanakkor az is tény, a mostani hallgatók jobban megtanulják az anyagot. De hogy meggyőződésükké válik-e? Egy ilyen, 20 fős csoportból legfeljebb 2–3 hallgató befolyásol pozitív értelemben.

Pályafutása során hogyan sikerült összeegyeztetnie a tudományos munkát a neveléssel?

— A kezdeti időszakban tudományos tevékenységemet akadályozta az, hogy 1958-tól levelezős joghallgató lettem (4 év alatt csináltam meg a 6 évet, végig kitűnően). 1965-ben kezdtem el szisztematikusan foglalkozni tudományos munkával. 1974-re készült el a disszertációm, mely 1977-ben jelent meg az Akadémiai Kiadónál. „A szakszervezetek antifasiszta tevékenysége a Gömbös-kormány idején” címen. Az évek során egyre inkább meggyőződésemmé vált, hogy igényes oktatómunkát egy szakterületen való nagyobb elmélyülés nélkül nem lehet végezni. Az egyetemi oktatók számára elsődleges feladatnak tartom az oktató-nevelő munkát általában is, és különösen így van ez marxizmust oktató tanár esetében. Miután — úgy gondolom — a tudományos szocializmus oktatása a legnehezebb és emellett ez is változott a legtöbbet, ezért az általam elvárhatónak tartott színvonalon oktatni csak nagy erőfeszítés árán és a tudományos munkavégzés teljes megszüntetése mellett lettem volna képes. Így a nyugdíjba vonulás és ismét a tudományos munkával való foglalkozást választottam. Utóbbira az elmúlt 5 évben az oktató-nevelő és a társadalmi munka mellett nem jutott már energiám. Az oktató-

munka színvonalas ellátásához nagyban hozzájárult az is, hogy több mint húsz éven át tanítottam az MSZMP Csongrád megyei Bizottsága Marxizmus-Leninizmus esti egyetemén, ahol — nagy szerencsémre — egyetem oktatókból álló csoportokat kaptam. Ezek tagjai kérdéseikkel új összefüggések vizsgálatára, tehát az adott probléma mélyebb tanulmányozására ösztönöztek, így ez is egyfajta továbbképzést jelentett számomra. Más szempontból ugyan, de sokat számított oktatómunkámban az, hogy 17 évig tagja voltam a Csongrád megyei Tanácsnak, ami a gyakorlattal való ütköztetést tette lehetővé számomra. Termékenyítette oktató-nevelő munkámat továbbá az, hogy igyekeztem személyes kapcsolatot tartani hallgatóimmal az órákon kívül is, és véleményükre, kívánságaikra sokat adtam. Tanítványaim közt olyanok vannak, akik messze túlhaladtak engem. Ha csak itt az egyetemen belül maradunk: Simon Ferenc és Géczy József nevét említhetem.

Hogyan látja pályája egészét? Túl az ön által emlegetett „szerencsén”: mi játszott közre abban, hogy munkájával kiérdemelhette ezt a kitüntetést?

— Amióta a tanszékre kerültem mind a mai napig folyamatosan rendkívül jó kollektíva alakult ki. Kölcsönösen segítjük egymás munkáját, szakmai és emberi téren egyaránt. Kiemelten kell megemlítenem azt, hogy amíg az édesanyám élt, a világon minden munkát elvégzett, s nekem nem volt más dolgom, minthogy oktató, tudományos és társadalmi munkát végezzek. 1959-óta jelenlegi férjem, Mérei Gyula élő lexikonként és kiváló tanítóként, elvtársként felmerhetetlen segítségem nyújtott munkám elvégzéséhez. Visszatekintve, számomra a felszabadulás a szó legnemesebb értelmében felszabadulást jelentett. Attól kezdve mindig úgy kerültem a mélyvízbe, hogy nem tudtam úszni. Túl a szerencsés adottságokon — rettentően szívós vagyok és nincs káros szenvedélyem — a társadalmi munkát adott közösségi kötelességeknek köszönhetően, hogy ilyen pályára emlékezhetek. Mint mondtam, nagyon szerencsés életpálya az enyém, de rettentően küzdelem árán alakult így.

— **Köszönöm a beszélgetést.**
B. GY.

Új rovat!

Kérdőjelek címmel szerkesztőségünk új rovatot indít!

Ha olyan kérdésed van, amire választ keresel, segítsünk a kutatásban. Csak annyi kérdést leírtad el hozzák a kérdést levélben (névvel vagy anélkül) — círcünk: 6721 Dugonics tér 12. — telefonon — a 12-119-es számon — vagy élőszóban a szerkesztőségben. Esetleg szeged a kérdést az utcán fülön csipett munkatársunknak.

Elképzelhető, hogy a válaszadó(k) személyére is van tipped — őt (őket) is nevezd meg!

Ha segítségünket igénybe veszed, bárkitől bármit megtudhatsz — utánajárás nélkül. No, tessék, kérdezz!

A' la carte ebéd- és vacsora-jegyek!

Az Alföldi Vendéglátó Vállalat egyetemi menzán bevezette az a' la carte ételék értékesítését.

A Semmelweis-menzán ebédet, a Jancsó-menzán ebédet és vacsorát, valamint a III. sz. menzán vacsorát, az újszegedi egyetemi menzán ebédet és vacsorát kínálunk. Kaphatók frissensültek, készételek, savanyúságok, tésztafélék. Étélválasztékunkat naponta változtatjuk, így ki-ki a kedvére való ételt választhatja. Vendégeinket a kifüggesztett ártáblákon tájékoztatjuk ételünk áráiról. A frissensültek 13 Ft és 17 Ft közötti áron kaphatók.

Az egyetemi hallgatók az ösztöndíj kifizetése után az étkezési utalványok kiadásával egy időben választhatnak, illetve eldönthetik, hogy előfizetéses vagy a' la carte étkezést kívánnak-e igénybe venni abban a hónapban.

Mindkét fajta étkezés jegy megvásárolható a JATE pénzügyi osztályán és az egyetemi menzák pénztárában, a Lenin krt. 103. szám alatt.

A megvásárolt a' la carte ebéd- és vacsora-jegyek nem naphoz kötöttek, más hónapokra nem vihetőek át, viszont a tárgyhónap bármelyik napján felhasználhatók.

Újdonság, hogy ezen étkezési mód igénybe vétele esetén is megkapja a hallgató az állami támogatást.

Alföldi Vendéglátó Vállalat

Nádudvari Éva (1962–1983)

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola III. évf. orosz–történelem szakos hallgatója volt.

Ahogy visszaemlékszem Évre, mindig vidáman, nevető szemmel látom magam előtt. Megdöbbentő, hogy örökmosolygó arca hogy megváltozott rövid idő alatt. Betegsége hirtelen jött, és gyorsan győzött fölöttem. 20 évesen hagyott itt bennünket.

Öcsödön lakott, szülei egyszerű munkás emberek, akik örültek annak, hogy kisebbik lányuk tanult emberré válik. Gimnáziumi tanulmányait Kunszentmártonban végezte, orosz tagozatos osztályban. Szerette és jól be-

szélte az orosz nyelvet, ezért is választotta a történelem mellé. Oroszból mindig a legjobbak közé tartozott, tudását nagy mértékben fejlesztette, hogy két alkalommal is volt a Szovjetunióban, részképzésen. Különösen Vlagyimirben, ahol négy hónapot töltöttünk, kerültünk közel egymáshoz, és rengeteg közös élmény kötött össze bennünket. Még ott, távol az otthontól, idegen környezetben sem vettük észre semmi jelét betegségének. Hangulata néha hullámzó volt ugyan, de legtöbbször vidám volt, és igyekezett minket is felvidítani.

E felév végére nagyon megváltozott, komolyabb lett, néha szinte búskomor, jellegetes mosolya egyre kevesebbet jelent meg arcán. Mi nem is sejtettük, hogy mindez közelgő betegségének előhírnöke, ő is csak fáradságra panaszkodott, ami az utolsó hetekben nem is volt feltűnő. Alapota azonban nem javult, és amikor kórházba került, az orvosok sem tudtak segíteni rajta. Az agyvelőgyulladás legyőzte legyengült szervezét és január 10-én reggel meghalt.

Halála nagyon megrendített mindannyiunkat, akik ismertük és szerettük őt. Nem felejthetjük Évát soha.

LENKEI MAGDOLNA

„A Móra Ferenc Múzeum Irodalomtörténeti Gyűjteménye feladatának tartja, hogy — egyebek mellett — a közelmúlt s a mai szegedi irodalmi élet dokumentumait is gyűjtse, archíválja és a majdani kutatás számára hozzáférhetővé tegye.” Ezzel a mondatl kezdődik az a körlevél, amelyet még 1982. novemberében körülbelül 180 szépiróhoz, kritikushoz, irodalomtörténészhez, szerkesztőhöz, újságíróhoz juttatott el az Irodalomtörténeti Gyűjtemény, Lengyel András, a Gyűjtemény vezetőjét kértem arra, hogy ismertesse részletesebben a gyűjtés célját, s számoljon be eredményességéről is:

— Mindenekelőtt azt kell hangsúlyoznom, hogy a „mai szegedi irodalom” kifejezést igyekeztünk a lehető legtágabban értelmezni. A gyűjtés csak a ma élő alkotókra terjed ki. Mindazokat megkerestük, akiknek valamilyen köze volt Szegedhez — tehát nem csupán a jelenleg is itt élő és alkotó írókat kértük fel, hogy válaszoljanak az eddigi munkásságukat életüket feltérképezni szándékozó kérdőívre. Így aki valaha itt tanult, dolgozott vagy éppen itt született és valamilyen módon kapcsolódik a városhoz,

Szegedi irodalmi gyűjtemény készül

szintén számításba jött. Hangsúlyoznom kell azt is, hogy a gyűjtést az irodalmi élet realitásához igyekeztünk igazítani, tehát a szépirók mellett például az újságíróktól is várjuk a választ. Vitatott lehet, persze, maga a „szegedi író” terminus, hiszen már Juhász Gyula azt mondta, hogy „szegedi író nem ismerek”. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy ez a terminus irodalomszociológiai realitásra utal. Nincsenek előzetes és személyes esztétikai ítéleteink, elsődleges célunk az, hogy az anyag minél teljesebb legyen. Sok példával lehetne bizonyítani, hogy az irodalmi élet szervezése jó hatással van az alkotó munkára is, s az sem másodlagos szempont, hogy a gyűjtemény előfeltétele lehet a szegedi irodalmi kritika megerősödésének, a kritikai élet fellendülésének. Ez a gyűjtemény olyan áttekintést adhat, mely jelentősen megkönnyíti

a kritikai tevékenységet. A múzeum tudatában van annak, hogy az alkotók szívességét kéri, de a gyűjtemény kialakítása mindenképp a szegedi irodalmi élet érdeke. Elképzelhető az is, munkánk egy majdani szegedi irodalmi lexikon kurrens anyagát teremti meg. Egy bio-bibliográfiai lexikonra gondolok, amelyben Dugonics Andrásról, a mostani legfiatalabb írókig, mindenki együtt szerepelhet.

Eddig körülbelül harmincán válaszoltak a kérdőívre. Az első között volt Annus József, a Tiszatáj főszerkesztő-helyettese de segítette munkánkat például olvári idősebb, a szegedi irodalomban már nem jelenlévő író, mint Ormos Gerő, aki a Weöres Sándorral való levelezését is rendelkezésünkre bocsátotta.

Nagyon reméljük, hogy a közeljövőben mind többen lesznek eleget felkérésünknek, s hozzájárulnak a gyűjtemény kialakításához. A beküldött anyagokat dossziékba helyezük, egységesítjük, s ahol szükséges, rávagyunk, azaz a hiányzó vagy az alkotó által jegyzett, de nem fontos közölt adatoknak utánanézünk.

(belsőn)